

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНО-КРЕАТИВНОГО КОМПОНЕНТА ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОЦЕСІ ВУЗІВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ГУВЕРНЕРІВ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Нове століття привносить у суспільне життя в цілому, у функціонування окремих соціальних груп та долю конкретної особистості сутнісні зміни. Економіко-політичні перетворення, трансформації у культурі та освіті, розширення можливостей кожного індивіда реалізувати власні прагнення, можливості, здібності сприяють розвиткові різних сфер суспільства, у тому числі удосконаленню системи професійної підготовки фахівців. Сучасний спеціаліст, поле діяльності якого тим чи іншим чином розгортається у активному й суперечливому соціальному середовищі, пов'язане з поліфункціональною, багатоцільовою роботою у освіті, соціальній роботі, інших соціономічних сферах повинен бути підготовлений на належному професійно-особистісному рівні.

Розширення і створення нових державних та недержавних соціальних інститутів, активізація діяльності соціальних служб, різнопрофільних соціальних закладів, нових типів освітніх установ сприяють посиленню уваги до питань професійної підготовки кваліфікованих спеціалістів, які повинні забезпечити успішну діяльність соціальних інституцій, надати допомогу різним категоріям українських громадян. Підготовка фахівців соціономічної сфери, до яких відноситься гувернер (соціальний гувернер), передбачає формування багатогранної, інтелектуально багатой особистості професіонала освітньо-соціального спрямування.

Важливим етапом цього складного і тривалого процесу є навчання у вищому навчальному закладі, коли формується професійна готовність до виконання завдань майбутньої діяльності, детермінована зростанням ролі та вимог суспільства до якості підготовки педагогічних та соціально-педагогічних кадрів, потребою у формуванні активної творчої особистості майбутнього спеціаліста, який володіє високим рівнем професійної діяльності у різних професійних умовах та ситуаціях, розуміє загальні закономірності, причинно-наслідкові зв'язки у життєдіяльності окремої спільноти чи суспільства в цілому, досяг високого рівня професійної компетентності, практичного досвіду та відповідного стану розвитку індивідуальних здібностей; має умотивоване прагнення до самоосвіти й самоудосконалення, сформоване творче й відповідальне ставлення до майбутньої професійної справи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... З огляду на комплексний характер проблеми спектр досліджень, дотичних до її висвітлення, достатньо широкий. Її концептуальне підґрунтя створюють наукові доробки, присвячені реалізації технологічного підходу до професійної підготовки у ВНЗ (С.Архангельський, В.Безпалько, І.Богданова, М.Кларін, Б.Ліхачов, М.Нікандров, О.Падалка, О.Пехота, І.Підласий, О.Пометун, С.Сисоєва, В.Серіков та ін.); з'ясуванню особливостей творчої педагогічної діяльності (К.Абульханова-Славська, В.Загв'язинський, В.Кан-Калік, Ю.Кулюткін, М.Поташник, А.Семенова та ін.); формуванню креативності як необхідної якості педагогічних працівників (Н.Вишнякова, Т.Галич, Н.Мойсеюк, Л.Подимова, Л.Романишина, Т.Сидорчук, М.Сметанський, Л.Степанов, Г.Тарасенко, В.Шинкаренко та ін.).

Теоретико-методичні основи професійної підготовки педагогів та соціальних педагогів у ВНЗ розглянуті у ґрунтовних дослідженнях С.Архипової, М.Галагузової, Н.Заверико, І.Зверєвої, А.Капської, Л.Міщик, В.Поліщук, С.Харченка та ін. Сутнісні аспекти готовності педагогів до професійної діяльності висвітлено О.Абдулліною, І.Богдановою, І.Зимньою, Н.Кічук, З.Курлянд, В.Сластьоніним, О.Цокур; проблеми формування готовності до здійснення соціально-педагогічної роботи детально проаналізовано у роботах О.Безпалько, О.Москалюк, С.Пашенко, Л.Пундик. Особливості професійної соціально-педагогічної діяльності та їх урахування в процесі фахової підготовки з'ясовані у наукових розвідках Ю.Галагузової, І.Зверєвої, Г.Лактіонової, А.Капської, Л.Міщик, В.Поліщук, інноваційні технології підготовки майбутніх педагогів та соціальних педагогів стали предметом досліджень П.Гусака, О.Дубасенюк, І.Козубовської, В.Поліщук.

Функціонування сучасного інституту гувернерства, сфери та напрями діяльності гувернерів та соціальних гувернерів у останні роки знайшли відображення у публікаціях І.Акінішевої, А.Бардінова, Л.Завацької, Т.Кулікової, Н.Максимовської, Н.Савельєвої, Є.Сарапулової, С.Теплюк, С.Хлеб'як, дисертаційних дослідженнях А.Ганічевої, М.Денисенко, О.Корх-Черби, С.Марченко, Т.Одарченко, Л.Пасечник, Т.Тімохіної, С.Трошиної.

Професійна підготовка гувернерів у різних типах навчальних закладів, зокрема й у ВНЗ, стала предметом наукових розробок російських учених (О.Балидіна, А.Ганічева, В.Кирилов, С.Купріянов, С.Марченко, Т.Одарченко, Л.Пасечник, Т.Тімохіна, С.Трошина, Н.Чукліна та ін.), а у останнє десятиліття й вітчизняних (І.Акінішева, А.Бардінов, В.Бардінова, Г.Беленька, М.Головко, О.Корх-Черба, Н.Максимовська, М.Машовець, Н.Савельєва, Є.Сарапулова, Д.Федоренко, С.Хлеб'як, О.Шароватова та ін.).

Разом з тим питання професійної підготовки гувернерів (соціальних гувернерів) у ВНЗ як багатовимірний механізм, що функціонує із урахуванням специфіки освітньо-виховної та соціально-педагогічної роботи в Україні, базується на інноваційних технологіях відповідно до європейських та вітчизняних освітніх стандартів і вимог,

потребує подальшого дослідження. Інтегративним показником результативності такої підготовки є сформованість готовності до майбутньої професійної діяльності, яка представлена системою компонентів, формування кожного з яких є предметом окремого теоретико-практичного дослідження.

Формулювання цілей статті... Мета даної статті полягала у обґрунтуванні шляхів формування особистісно-креативного компонента готовності до професійної діяльності майбутніх гувернерів у процесі вузівської підготовки.

Виклад основного матеріалу дослідження... Підготовка до професійної діяльності – це цілеспрямований процес формування готовності до виконання комплексу професійних завдань, функцій та обов'язків, які виконуватиме випускник освітньої установи у відповідній сфері життєдіяльності суспільства. Готовність розуміється науковцями як результат підготовки до діяльності, а термін “підготовка” визначає динамічний процес, кінцевою метою якого є формування такої професійної якості, як “готовність”. Професійна підготовка майбутніх фахівців відображає поетапний розвиток вироблених суспільно і професійно значущих пріоритетів з метою осмислення її сутності й технологічних особливостей. Вони базуються на комплексному використанні сучасних наукових підходів, які дозволяють виробити цілісні й переконливі уявлення про професійну підготовку певного типу фахівців в умовах вищого навчального закладу як про процес і результат професійної освіти, що передбачає розробку структурно-функціональної моделі, її організації в єдності цільових, змістових, технологічних, методичних та організаційних складових. Практична реалізація науково-методичного і технологічного забезпечення професійної підготовки обумовлює поетапність та варіативність опанування навчальними дисциплінами професійного спрямування і необхідність удосконалення програмно-методичного забезпечення цього процесу на основі вихідних положень Болонської системи. Це дозволить збагатити, модернізувати зміст освітніх процесів, удосконалювати освітні технології підготовки сучасного гувернера у ВНЗ.

У змісті та структурі професійної діяльності гувернера виділяється діяльнісний (сфери та види діяльності, мета, функції, принципи, форми, методи та засоби роботи, її результат, обмеження у діяльності, пов'язані з її специфікою) та особистісний (здібності, особистісні якості, професійні знання, уміння й навички) блоки. Вітчизняні та російські дослідники по-різному характеризують її зміст й призначення, зокрема, українська науковиця Є.Сарапулова на основі вихідних характеристик гувернерства як цілісної педагогічної системи, що відрізняють його від систем колективного навчання й виховання, виокремлює 14 психолого-педагогічних особливостей навчально-виховної діяльності домашнього наставника, й твердить, що гувернерство – окрема галузь педагогіки, яка вивчає особливості індивідуалізованого формування в домашніх умовах освіченої, гармонійно розвиненої, комунікабельної особистості з активною життєвою позицією. Гувернерство має реабілітаційний чи коригуючий напрями, поєднуючись з патопсихологією чи соціальною педагогікою. Дослідниця серед пріоритетних визначає 4 напрями розвитку гувернерства в сучасній Україні: робота з дітьми-інвалідами; гувернери-педагоги, що працюють з відстаючими або обдарованими дітьми, готують дошкільнят до навчання в загальноосвітніх закладах; гувернери-вихователі, які на контрактній умові наймаються для догляду, виховання й розвитку дитини на певний термін; гувернери – батьки-вихователі у дитячих будинках сімейного типу [3, с. 234-235].

Узагальнивши існуючі наукові підходи до визначення сфери та видів діяльності гувернера, стверджуємо, що це – особливий тип педагогічного працівника, який скеровує розвиток дитини, управляє процесами навчання й виховання у всій їх багатогранності на основі індивідуального підходу та з урахуванням здібностей, нахилів, інтересів дітей. Гувернерська діяльність відрізняється глибокою особистісною спрямованістю, є персоналізованою, може відбуватися в індивідуальних чи колективних формах (за умови наявності у сім'ї різновікових дітей), включає елементи навчання, виховання, розвитку та соціалізації особистості, має специфічні завдання, зміст, методи, носить неформальний й комфортний характер для усіх її учасників [1, с. 18].

Робота гувернера не обмежується вище зазначеними напрямками, видами, формами роботи, для нього надзвичайно важливим є реалізація принципу індивідуалізації в освітньо-виховній діяльності, що передбачає специфічну готовність – готовність до несподіванок у щоденному професійному житті [4, с. 11] як одне з найвищих проявів професіоналізму. Творчий характер педагогічної діяльності передбачає наявність сформованих особливих особистісно-ділових якостей, серед них – так звану креативність, яка, на думку дослідників (Е.Громов, В.Моляко) характеризується наявністю таких ознак, як – оригінальність, евристичність, фантазія, активність, сконцентрованість, чіткість, чутливість. Педагогу-творцю притаманні ініціативність, самостійність, відчуття нового та намагання його пізнати, цілеспрямованість, широта асоціацій, спостережливість, розвинута професійна пам'ять.

Для гувернера як творчої особистості повинні бути характерні стійка, високого рівня спрямованість на творчість, творчий стиль педагогічної діяльності, наявність здібностей, мотивів, знань і умінь, серед яких важливе місце посідають організаторські здібності, ініціативність, активність, наполегливість, увага і спостережливість, мистецтво нестандартно мислити, дослідницький підхід до аналізу навчально-виховних ситуацій та творчого розв'язання педагогічних завдань, самостійність суджень й висновків, емоційно-вольові якості, завдяки яким утворюється продукт, який відрізняється новизною, оригінальністю, унікальністю, у чому важливу роль відіграють

такі компоненти розумової активності як увага, інтуїція та імпровізація, потреба у самоактуалізації, розкритті і розширенні своїх творчих можливостей. Окрім того, гувернер – це педагог-дослідник, який володіє такими особистісними якостями: науковим психолого-педагогічним мисленням, високим рівнем педагогічної майстерності, певною дослідницькою сміливістю, розвинутою педагогічною інтуїцією, потребою у професійному самовихованні і здатністю розумно використовувати передовий педагогічний досвід. Він – носій високої особистісної культури, еталон не лише для вихованця, а й для його батьків, людина, вимоглива перш за все до себе, самовіддана, добропорядна, а, зважаючи на імовірнісний характер діяльності, серед професійних якостей гувернера виокремлюються також відповідальність, терпіння і оптимізм, педагогічна проникливість.

У моделі спеціаліста, зокрема й гувернера, виокремлюється функціональна (відображає цільову установку на майбутню професію, характеризує професійну діяльність), особистісна (передбачає розкриття можливостей суб'єкта, формування його мотивів, інтересів, професійно-особистісних якостей) та предметна, змістова (характеризується ступенем узагальненості професійних знань, їх якості) сторони діяльності. У цьому контексті професійна готовність розглядається дослідниками як сукупність індивідуально-психологічних якостей, що відображають спрямованість, мотивацію особистості, структуру знань, професійних умінь, емоційно-вольових характеристик та особистісних якостей майбутнього фахівця. Це – складне утворення, яке містить у собі систему знань, умінь і навичок, передбачає потреби, переконання, погляди, ставлення, почуття, установки на певну діяльність; довготривале за часом, як модель, що визначається своїми іманентними та інваріантними складовими, що знаходяться між собою в органічному поєднанні.

У енциклопедії професійної освіти професійна готовність студента визначається як інтегративна особистісна якість та істотна передумова ефективності діяльності після закінчення вузу. Професійна готовність студента допомагає молодому фахівцю успішно виконувати свої обов'язки, правильно використовувати знання, досвід, зберігати самоконтроль і перебудовуватись при виникненні непередбачених перешкод. Це – вирішальна умова швидкої адаптації до умов праці, подальшого професійного вдосконалення і підвищення кваліфікації. Як професійно важлива якість особистості професійна, готовність є складним психологічним утворенням і включає в себе мотиваційний, орієнтаційний, операційний, вольовий, оціночний компоненти. Достатня розвиненість і вираженість цих компонентів та їх цілісної єдності – показник високого рівня професійної готовності випускника вузу до праці. Суттєвим компонентом професійної готовності є психологічна готовність, яка виступає як сталі установки, мотиви, риси характеру і психічний стан людини [7, с. 276].

Визначення структури професійної готовності до фахової, зокрема, педагогічної діяльності, є окремим предметом досліджень науковців. Природно, що у змісті конкретної педагогічної професії учені виокремлюють різні елементи (компоненти) готовності. Найчастіше до її структури відносять наступні взаємопов'язані компоненти: професійно-гуманістична спрямованість особистості, інтелектуально-пізнавальний та дієво-практичний. Емоційно-вольовий елемент російськими дослідниками (О.Балидіна, Н.Клушина) не виділяється у окрему структурну одиницю, а розглядається як частина дієво-практичного, як уміння здійснювати морально-вольову регуляцію діяльності. Українська учена Н.Клокар до структури готовності вчителя до інноваційної діяльності включає: мотивацію діяльності в змінених умовах (мотиваційний компонент); знання про предмет та способи діяльності (когнітивний компонент); професійні навички та вміння, що визначають готовність як цілісне стійке утворення (процесуальний компонент).

Дослідниця Л.Морська (2008) виокремлює як відносно самостійні мотиваційну, теоретичну та практичну готовність, а також визначає креативність як потенціал до продуктивної педагогічної діяльності. Щодо структури готовності, то на її думку, це поєднання мотиваційного, змістового, компетентісного, рефлексивно-креативного складових. Мотиваційна готовність проявляється у професійно-педагогічній спрямованості і складається з когнітивного, ефективно-оцінювального та конативного (поведінкового) компонентів, що мають своїми критерійними показниками: знання, пізнавальний, інтерес, особистісно-значимий смисл здійснюваної діяльності. Критерійними показниками теоретичної готовності, окрім знань й особистісного смислу, є сформованість аналітичних, прогностичних та проєктивних умінь. Практична готовність, вважає науковця, проявляється через організаційні та комунікативні вміння. Готовність до продуктивної педагогічної творчості виявляється на практиці через рефлексивно-дивергентну мисленнєву діяльність у процесі творчого вирішення професійних завдань.

Українська науковиця О.П.Шароватова вважає, що у процесі підготовки соціальних педагогів до гувернерської діяльності під час їх навчання у вищому навчальному закладі доцільно виокремити наступні етапи: 1) становлення особистісно-пізнавальної діяльності студентів (адаптація до вузівських форм навчання); 2) засвоєння теоретичних знань з психолого-педагогічних та спеціальних дисциплін (формування науково-теоретичних основ соціально-педагогічної, зокрема гувернерської діяльності); 3) оволодіння технологіями організації гувернерської діяльності (забезпечення функціональної зрілості та широкого застосування готовності до здійснення соціально-педагогічної діяльності гувернера); 4) розвиток особистісних професійно значущих якостей та рефлексії, як інтегральної складової, що формується в процесі реалізації всіх етапів підготовки [6, с. 226-227].

Із урахуванням концептуальних розробок вітчизняних та зарубіжних дослідників, вважаємо, що готовність майбутніх гувернерів до професійної діяльності складається із особистісної (стійка мотивація діяльності і бажання працювати з дітьми та їх найближчим оточенням; здатності до організації, виконання й регулювання власної діяльності) і професійної готовності (володіння необхідними знаннями, технологіями, методами педагогічної діяльності) та пропонуємо таку структуру готовності як системи взаємопов'язаних елементів (компонентів):

-мотиваційно-ціннісний (виражає свідоме ставлення до майбутньої професійної діяльності, об'єднує сукупність мотивів, адекватних її цілям та завданням; демонструє професійно-гуманістичну спрямованість особистості);

-операційно-змістовий (сукупність знань, необхідних для продуктивної педагогічної діяльності; інтелектуально-пізнавальний розвиток фахівця та знання дидактичних аспектів застосування отриманих знань);

-процесуально-діяльнісний (відображає дієво-практичний аспект готовності як система сформованих вмінь та навичок практичного вирішення завдань у процесі педагогічної діяльності);

-аналітико-рефлексивний (пізнання, аналіз, корекція та удосконалення явищ реальної педагогічної дійсності);

-емоційно-вольовий (здатність до саморегуляції, цілеспрямованість, працьовитість, наполегливість, ініціативність, емоційна сприйнятливність, терплячість);

-соціально-комунікативний (уміння вести професійно-орієнтоване спілкування у формі монологу, діалогу, полілогу з дитиною, її оточенням, колегами; вміння обирати адекватні засоби комунікативного впливу, регулювати комунікативну діяльність учасників педагогічного процесу);

-особистісно-креативний (готовність до несподіванок, змін, нестандартних ситуацій та наявність умінь конструктивно, творчо вирішувати їх; сукупність особистісних якостей, важливих для виконання професійної діяльності).

Кардинальні зміни у змісті традиційної професійної освіти, дотримання певних принципів, психолого-педагогічних та організаційно-методичних умов здатні забезпечити ефективний процес формування готовності майбутніх гувернерів у процесі їх фахової підготовки. Перш за все у змісті професійної підготовки повинні знайти відображення філософські світогляди сьогодення, зорієнтовані на людину як найвищу цінність, епіцентр всіх соціально-економічних та наукових проєктів. Чітке поетапне здобуття знань, ампліфікація (з лат. – розширення, збагачення) змісту освіти, інтеграція професійно спрямованих знань з циклів гуманітарної, соціально-економічної, природничо-наукової та професійно-педагогічної підготовки, реалізація міжпредметних зв'язків дозволить уникнути дублювання й сприятиме формуванню професійної готовності. Модифікація змісту теоретичної підготовки гувернерів у ВНЗ може здійснюватись шляхом уточнення, доповнення, деталізації і внесення змін у навчальні програми. Змістовим ядром навчання (наприклад, у підготовці соціальних гувернерів у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича) виступають дисципліни: "Педагогіка сімейного виховання", "Технології роботи соціального гувернера", "Теорія та історія гувернерства", "Методика індивідуального навчання", "Дошкільна педагогіка та психологія", "Розвиток мовлення та дитяча література", "Практичний курс іноземної мови з методикою викладання", "Музичне виховання і хореографія", "Художньо-прикладна діяльність", "Опікунська педагогіка", "Менеджмент опікунсько-виховних організацій", "Основи інклюзивної освіти" та ін.

Аудиторні форми роботи (лекції, семінарські і практичні заняття), позааудиторна, індивідуальна та самостійна робота; організація практичної підготовки, яка забезпечить "занурення" у майбутню професійну діяльність, у яку внесені відповідні до специфіки гувернерської діяльності бази, завдання; оновлення арсеналу методів та форм навчання, спрямованих на використання інноваційних технологій, націлених на формування важливих теоретико-практичних знань, умінь, навичок (контекстне навчання, інформаційно-комунікаційні технології навчання, технологія дистанційного навчання, технологія самоосвіти, креативні технології, технологія портфоліо, проблемне навчання, технологія кейс-методу та інші); створення особливого освітньо-виховного середовища у ВНЗ, спрямованого на професійно-креативний розвиток й саморозвиток особистості студента – пріоритетні шляхи формування основних компонентів готовності майбутніх гувернерів до професійної діяльності у період вузівського навчання, у тому числі й особистісно-креативного.

На практичних (семінарських) заняттях студентам доцільно запропонувати такі типи завдань та вправ, орієнтованих на розвиток творчого елемента їх професійної готовності: аналітичні (робота з науковими, художніми, публіцистичними текстами, експериментальними матеріалами, отриманими під час виконання завдань на педагогічній практиці); пошукові, спрямовані на вирішення проблемних педагогічних задач, а також пов'язані із підбором ілюстративного матеріалу до тих чи інших тем чи тематичних розділів навчальних курсів; проєктивно-модельючі, які передбачають створення самостійних висловлювань, текстів, трансформацію та інсценування ситуацій спілкування, розробку практичних методичних порад та рекомендацій.

Формування особистісно-креативного компонента готовності до професійної діяльності майбутніх гувернерів у ВНЗ передбачає реалізацію індивідуальної освітньої траєкторії кожного студента, що стає однією із умов персоналізації навчання, ціннісно-смыслового самовизначення студентів у майбутній професії. Однією з

інноваційних освітніх технологій, що сприяють цьому процесові, є технологія портфоліо. Її цілі, завдання та зміст відображають нові технологічні підходи в організації навчального процесу у ВНЗ, адже, з одного боку, це – один із способів усвідомлення наявних проблем у навчальній діяльності, віднаходження шляхів їх вирішення, висунення індивідуальних цілей навчання, з іншого – спосіб фіксації, накопичення та аутентичного оцінювання індивідуальних освітніх результатів студентів за або у певний період. Педагогічна ідея портфоліо демонструє зусилля, динаміку досягнень у різних видах діяльності (навчальній, творчій, соціальній, комунікативній), яка стає “прозорою” як для самого студента, бо зорганізовує його діяльність, так і для викладача; передбачає зміщення акцентів з недоліків, недопрацювань, труднощів в опануванні знаннями на конкретні досягнення; інтеграцію якісних та кількісних оцінок; домінування самооцінки по відношенню до зовнішнього оцінювання. Укладання індивідуального портфоліо здатне підтримати високу навчальну мотивацію, формувати навчальні уміння, заохочує активність та самостійність, розширює можливості самоосвіти, розвиває навички рефлексивної та оціночної діяльності, формує адекватну самооцінку студентів.

Дослідники виокремлюють наступні типи портфоліо: портфоліо документів; портфоліо досягнень та рефлексивний портфоліо, можливі й комбіновані варіанти, відповідно до визначеної мети (наприклад, як форма підсумкового контролю – складання іспиту чи заліку). Портфоліо документів – тека із навчальним матеріалом, у якій студент у систематизованому вигляді накопичує теоретичний чи практичний матеріал, що є результатом його самоосвітньої діяльності, може бути тематичним (залежно від змісту) та звітним (залежно від цільового призначення) [2, с. 35]. Результати індивідуальної роботи, зокрема й практичної підготовки (анкети, опитування, інтерв'ю з професіоналами-практиками), що можуть стати змістом портфоліо, мають особливе значення для професійного становлення, формування фахових цінностей та фахових орієнтирів. Беззаперечною перевагою цієї технології є й та обставина, що вона містить матеріали самоаналізу діяльності й передбачає наявність “професійного прогнозу” на майбутнє.

Створення ситуації успіху, підвищення самооцінки, розкриття індивідуальної освітньої траєкторії, уміння аналізувати, правильно визначити близькі та перспективні завдання; мотивація до самоудоконалення, розвиток морально-вольових якостей студентів, що є характерними рисами технології портфоліо, реалізують практико-орієнтований та особистісно-орієнтований підхід у вищій освіті. Особливим типом є оціночно-діагностичне портфоліо – відображення освітньої траєкторії конкретного студента та є одночасно процесом організації, формою й технологією роботи [5, с. 527]. Створення портфоліо – неперервний процес, у який легко вносити корективи й одночасно можна виявити тенденції у процесі формування професійної готовності студентів. Головна умова укладання будь-якого типу портфоліо – добровільність, особистісна зацікавленість, неформальний підхід. Оцінювання професійних портфоліо студентів може відбуватися за різними критеріями: найкращі роботи серед студентів певної групи; реальні досягнення на початку, всередині та на завершальному етапі вивчення конкретної дисципліни; дискусійні портфоліо; портфоліо – професійна гордість.

Для майбутніх гувернерів доцільно створення портфоліо документів (матеріали вивчення професійно-зорієнтованих дисциплін), портфоліо досягнень (дипломи, сертифікати, грамоти за участь у олімпіадах, науково-практичних конференціях, семінарах тощо), рефлексивний портфоліо (“Щоденник майбутнього гувернера”), професійно-практичний портфоліо (аналіз та систематизація матеріалів усіх видів практик), оціночно-діагностичне портфоліо (“Я у майбутній професії”).

Основним показником ефективності вище охарактеризованих підходів у формуванні особистісно-креативного компонента готовності до професійної діяльності майбутніх гувернерів стане перехід студентів від виконавського, репродуктивного стилю навчальної роботи до самостійності, ініціативності, творчої спрямованості навчальної та професійно-практичної діяльності, яка базуватиметься на активній особистісно-професійній позиції.

Висновки... Отже, формування особистісно-креативного компонента готовності до професійної діяльності майбутніх гувернерів у ВНЗ відбувається за умови наявності концептуальної моделі особистості та діяльності, яка є орієнтиром фахової підготовки; удосконалення теоретико-практичної підготовки студентів, методичного інструментарію викладання професійно-зорієнтованих дисциплін, посилення його творчого компоненту. В умовах вузівського етапу професіоналізації реальним завданням є підготовка гувернера як особистості з гнучким педагогічним мисленням, адекватними ціннісними орієнтаціями, розвиненою самосвідомістю, високим рівнем самоактуалізації, мистецтвом рефлексії, готовністю до роботи у заданих, однак змінних та специфічних умовах сімейного простору, здатного організувати навчально-виховний процес з дитиною, максимально враховуючи її індивідуальні особливості, здібності, обдарування. Такий фахівець здатен за необхідності модифікувати власну діяльність, адаптувати її до ситуації, яка постійно змінюється, але залишається під його контролем.

Подальшого дослідження потребують шляхи, форми, методи та засоби формування готовності до професійної діяльності майбутнього гувернера у процесі практичної підготовки у ВНЗ.

Література

1. Кобилянська Л.І. Сучасні педагогічні технології підготовки майбутніх гувернерів: навч.-метод. посібник / Л.І. Кобилянська. – Чернівці : Чернівецький національний університет, 2012. – 248 с.
2. Міщик Л.І. Вступ до спеціальності “Соціальна педагогіка”: навч. посібник / Л.І.Міщик, О.П.Демченко; [за заг. ред. Л.І.Міщик]. – К. : Вид. Дім “Слово”, 2013. – 328 с.
3. Сарапулова Є.Г. Психолого-педагогічні основи навчально-виховної діяльності гувернера: Монографія / Є.Г.Сарапулова. – К. : МАУП, 2003. – 264с.
4. Теоретические основы воспитания: учебник /В.П.Сергеева, Э.К.Никитина, М.Н.Недвецкая, Е.А.Шашенкова и др.; [Под ред. В.П.Сергеевой]. – М. : Изд. центр "Академия", 2010. – 272 с.
5. Фатеева И.А. “Метод портфолио” как приоритетная инновационная технология в образовании: преемственность между средней школой и вузом / И.А.Фатеева, Т.Н.Канатникова // Молодой ученый. – 2012. – №12. – С. 526-528.
6. Шароватова О.П. Дослідження готовності майбутніх соціальних педагогів до здійснення гувернерської діяльності / О.П.Шароватова // Вісник Харківської державної академії культури: зб. наук. пр. / [за заг. ред. В.М.Шейка]. – Х. : ХДАК, 2009. – Вип. 27. – С. 224-232.
7. Энциклопедия профессионального образования: [в 3-х т.] / [под ред. С.Я. Батышева]. – М. : АПО, 1999. – Т. 2. – 440 с.

Анотація

У статті розглядається питання шляхів формування особистісно-креативного компонента готовності майбутнього гувернера до професійної діяльності у процесі фахової підготовки у ВНЗ.

Аннотация

В статье рассматривается проблема путей формирования личностно-креативного компонента готовности будущего гувернера к профессиональной деятельности в процессе обучения в высшем учебном заведении.

Summary

The article discusses the ways, methods and means of forming personal and creative component ready to tutor future professional activities in the vocational training in high school.

Ключові слова: гувернер, готовність до професійної діяльності, компоненти готовності до професійної діяльності, професійно-педагогічна діяльність, технологія портфоліо.

Ключевые слова: гувернер, готовность к профессиональной деятельности, компоненты готовности к профессиональной деятельности, профессионально-педагогическая деятельность, технология портфолио.

Key words: gouverner, commitment to the profession, the components of commitment to the profession, professional and educational activities, technology portfolio.

Подано до редакції 14.10.13.

УДК 378.147:377.3-051

© 2013

Курок В.П., Шевель Б.О., Шовкопляс О.М.

РОЗРОБКА НАЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗІ СПЕЦКУРСУ «ІСТОРІЯ ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ»

Постановка проблеми у загальному вигляді... Загальноприйнятим є те, що ефективність педагогічного процесу досягається в результаті взаємодії трьох його структурних компонентів: педагогічного, психологічного та методичного. Методична складова утворюється у результаті розділення педагогічних цілей на низку завдань, які визначають послідовні етапи діяльності суб'єктів педагогічного процесу – викладачів та студентів. Зміщення акцентів навчальної діяльності у бік самостійної роботи вимагає посилення уваги до якості навчально-методичного забезпечення кожної дисципліни [8, с. 511].

У сучасній психолого-педагогічній науці під науково-методичним забезпеченням розуміються методичні розробки, які забезпечують реалізацію концептуальної методичної системи [10].

Зміст і характер викладення матеріалу в навчально-методичній літературі визначається як перетин множин, що характеризують, по-перше, освітні потреби та інтереси студентів; по-друге, пізнавальні можливості й готовність студентів успішно оволодіти цим матеріалом; по-третє, інформаційне поле відповідної наукової дисципліни і його обсяг, необхідний для конкретної спеціальності, за якою навчаються студенти; по-четверте, кращі досягнення методики викладання цієї дисципліни. Основним і найважчим завданням авторів методичних матеріалів є пошук можливостей максимального розширення галузі перетину вказаних множин, насамперед за рахунок її збільшення в напрямі потреб та інтересів студентів і їхніх пізнавальних можливостей [6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Проблему розробки та використання навчально-методичного забезпечення навчального процесу в різних закладах освіти та підготовки майбутніх фахівців різних напрямів досліджували Ю. Андріяко, Я. Болюбаш, Г. Гребенюк, О. Дубасенюк, В. Замороцька, В. Козаков, С. Кустова, Я. Рудик М. Степко, І. Лащик, Т. Требіна Г. Шемелюк, С. Гончаров та ін. Але проблема створення навчально-методичних комплексів для вивчення спецкурсів мало висвітлена в науково-педагогічних джерелах.